

Hrozí nám epidemie spalniček ?

Zpracoval MUDr. Vladimír Plesník

Epidemie spalniček v současnosti

Během února 2006 začala v **Německu** epidemie spalniček, největší od roku 2001, co tam bylo zavedeno povinné hlášení této nemoci. Jen ve spolkové zemi Nordrhein-Westfalen (cca 18 mil obyvatel) mají víc než 1400 případů a více než 160 hospitalizovaných. Mezi nimi je jeden pacient se suspektní meningitidou a tři potvrzené případy encefalitidy (z toho jeden s trvalým poškozením mozku). Mezi nemocnými je nejvíce školáků, kteří představují přes 60 % ze všech hlášených případů spalniček. Většina pacientů nebyla očkováná, proočkovanost proti spalničkám je v Německu malá. Údajně je při nástupu do školy očkováno 93 % dětí, ale o pravdivosti tohoto údaje lze oprávněně pochybovat. Navíc jen 66 % školáků dostalo také druhou dávku vakcíny. Epidemie se tam cyklicky objevují co 3-5 let. Americké úřady varovaly účastníky Světového poháru v kopané, který probíhal také v Kolíně, Dortmundu a Geselkirchenu, před možností nákazy spalničkami. Další varování se dostalo americkým zdravotníkům se žádostí, aby pamatovali na možnost zavlečení spalniček do USA. Ačkoli účinná vakcína proti morbilám je k dispozici již déle než 40 let, ještě nyní dochází ve světě asi ke 30 milionům onemocnění spalničkami ročně. Evropa se jeví jako největší exportér spalniček: Ač všechny evropské státy již přistoupily na dvoudávkové schéma očkování proti spalničkám, epidemie této infekce probíhají v současnosti také v **Dánsku, Řecku, Španělsku, Švédsku a Ukrajině**. Pokud se zdravotnické úřady v Německu i v jiných evropských státech nezačnou vážně zabývat prevencí spalniček není možná eliminace této infekce a Evropa bude i nadále jejím nežádoucím exportérem.

Import spalniček do **USA** také vedl v letošním roce ke vzniku lokálních epidemií. Před zahájením očkování proti spalničkám v polovině 60. let minulého století bylo v USA ročně hlášeno víc jak půl milionu nemocných. O deset let později to bylo již méně než 50.000 nemocných, ale velká epidemie v Los Angeles z roku 1977 ukázala na závažné nedostatky. Bylo pak zavedeno povinné očkování školáků a v roce 1989 po další epidemii také dvoudávkové schéma vakcinace. V březnu 2000 konstatovala skupina odborníků, že „výskyt spalniček již není v USA endemický“. Přesto v roce 2005 i 2006 se objevily lokální epidemie, zapříčiněné importem ze zahraničí a dokládající, že tato vysoce nakažlivá infekce ohrožuje i státy s vysokou proočkovaností. Zdá se, že závažnost průběhu nemoci závisí také na velikosti infekční dávky, protože nejtěžší onemocnění bývá u blízkých kontaktů z domácnosti. Neomezená cirkulace viru v populaci vede u imunních osob po přirozené expozici viru k bústru imunity. V proočkované populaci zůstávají vnímavými neočkovaní a osoby, u nichž po vakcinaci nevznikla imunita. Počet vnímavých postupně narůstá do té míry, že po zavlečení viru může dojít k epidemii. Ke vzniku větších skupin neočkovaných osob vedou náboženské předsudky některých populačních skupin, stejně jako aktivity zvráceně agilních odpůrců očkování vůbec. Závažnou skupinu neočkovaných tvoří děti, které ještě nedosáhly věku, ve kterém se proti spalničkám očkuje. Jejich ochrana mateřskými protilátkami může být v proočkované populaci kratší, protože hladina protilátek u očkovaných matek není přirozenou cestou bústrována, je nižší a u jejich dětí rychleji klesá. U mladistvých, zejména dříve očkovaných jen jednou dávkou vakcíny, dochází bez možnosti přirozeného bústrování imunity k postupnému poklesu

postvakcinační imunity do té míry, že po expozici divokému viru onemocní. Platí proto, že čím déle v proočkované populaci trvá nízký výskyt spalniček a chybí cirkulace divokého viru, tím ostražitější musí být zdravotníci a tím více musí hlídat vysokou proočkovanosť. Dlouhodobá eliminace spalniček na národní či kontinentální úrovni je stále ještě iluzorní. K základním protiepidemickým opatřením patří úsilí o dosažení co nejvyššího počtu očkovaných dětí (98 % a více) a aplikace dvou dávek vakcíny, která minimalizuje riziko selhání vzniku imunity po jedné dávce. V USA i jinde zavedli, či připravují opatření proti importu spalniček ze zahraničí tím, že od osob, přijíždějících z oblastí s endemickým výskytem spalniček požadují doklad o imunitě vůči nim.

Většina států, včetně USA, užívá k imunizaci trivalentní vakcínu proti spalničkám, příušnicím a zarděnkám (MMR). I když dvoudávkové schéma jejího podávání zajišťuje vznik imunity (sérokonverzi) proti spalničkám u cca 98 % očkovaných, imunita proti parotitidě vzniká jen asi u 88 % očkovaných. Podíl vnímavých k infekci parotitidou proto narůstá rychleji než u spalniček a epidemie parotitidy jsou častější a větší. V několika posledních letech bylo hlášeno v Anglii více než 50.000 nemocných a jen v roce 2006 mají v USA již 2500 hlášených případů. Zhruba polovina z nich byla očkována, většinu tvoří mladé, dospělé osoby. Nemalé epidemie příušnic již v ČR máme, asi se dočkáme i epidemií spalniček.

(Použitá literatura: Anonym: Germany scores own goal on measles. *The Lancet Infectious Diseases*, Vol. 6, July 2006, s. 383; Pam Das: Infectious disease surveillance update. *The Lancet Infectious Diseases*, Vol. 6, July 2006, s. 402; Mulholland EK: Measles in the United States, 2006. *N Engl J Med*, Vol. 355, 2006, č. 5, s. 440-3 ; Parker AA. et al.: Implications of a 2005 Measles Outbreak in Indiana for Sustained Elimination of Measles in the United States. *N Engl J Med*, Vol. 355, 2006, č 5, s. 447-54).